

Digitalt særtryk af

FUND OG FORSKNING

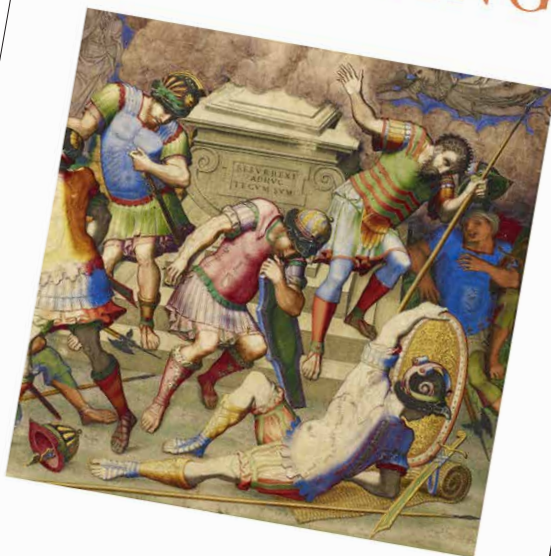
I DET KONGELIGE BIBLIOTEKS

SAMLINGER

Bind 55

2016

FUND OG FORSKNING

Bind 55 • 2016
DET KONGELIGE BIBLIOTEK • KØBENHAVN

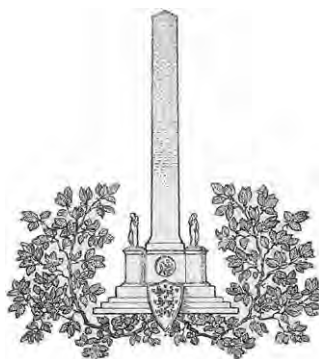
FUND OG FORSKNING

Bind 55

2016

Digitalt særtryk af
FUND OG FORSKNING
I DET KONGELIGE BIBLIOTEKS
SAMLINGER

Bind 55
2016

With summaries

KØBENHAVN 2016
UDGIVET AF DET KONGELIGE BIBLIOTEK

Om billedet på smudsomslaget se s. 148.

Det kronede monogram på kartonomslaget er tegnet af
Erik Ellegaard Frederiksen efter et bind fra Frederik 3.s bibliotek

Om titelvignetten se s. 273.

© Forfatterne og Det Kongelige Bibliotek

Redaktion:

John T. Lauridsen

Billedredaktion:

Lene Eklund-Jürgensen

Fund og Forskning er et peer-reviewed tidsskrift.

Trykt på Munken Premium Cream 13, 115 g
Dette papir overholder de i ISO 9706:1998
fastsatte krav til langtidsholdbart papir.

Grafisk tilrettelæggelse: Jakob K. Meile

Tryk og indbinding: Bording ½
Printed in Livonia
Oplag: 300 eks.

ISSN 0069-9896
ISBN 978-87-7023-146-6

ANMELDELSER

Michael Matter, *Niels W. Gade und der 'nordische Ton'. Ein musikgeschichtlicher Präzedenzfall.* (Schweizer Beiträge zur Musikforschung, vol. 21; Bärenreiter-Verlag Karl Vötterle GmbH & Co. KG: Kassel 2015), 239 s., illustr., musikeks. ISBN 978-3-7618-2354-5, 39,95 €

Monografier om Gade er ikke hverdagskost nu om dage, hverken indenfor den hjemlige eller den udenlandske musikforskning. Så meget desto mere må man glæde sig over, at den schweiziske musikforsker Michael Matter har kastet sig over Gade og med denne bog bringer et meget omfangsrigt bidrag til Niels W. Gade-litteraturen. Matters bog *Niels W. Gade und der 'nordische Ton'. Ein musikgeschichtlicher Präzedenzfall* er en omarbejdet og udvidet version af en dissertation fra Zürichs universitet (2012). Som bogens titel antyder, er det de nordiske træk i Gades musik, der er i fokus i denne afhandling. Og Matter knytter således an til en problemstilling, der har stået centralt i de seneste års forskning omkring Gade – ikke mindst Niels Martin Jensen og Siegfried Oechsle har leveret vægtige bidrag om dette emne. Forklaringen på bogens lidt kryptiske undertitel 'ein Präzedenzfall' altså 'et mønstereksempel' er den, at Gades 1. symfoni identificeres som det allerførste værk i den æstetisk tungt ladede symfonigenre, der tager udgangspunkt i et nationalt farvet tonesprog – en omstændighed der i høj grad bidrog til værkets enestående succes i samtiden. På denne måde ser Matter således Gades 1. symfoni som en slags urfader til symfonier af bl.a. Dvorak og Tjaikovsky.

Matters erklærede mål er at afdække hvilke musikalske, æstetiske og historiske præmisser, der ligger til grund for den såkaldt 'nordiske tone', som man finder i flere af Gades værker. Herudover forsøger han gennem en række musikalske analyser at konkretisere begrebet den 'nordiske tone'. Endelig er den måske væsentligste del af bogen viet til en beskrivelse og diskussion af den samtidige Gade-reception, som den tog sig ud set fra en tysk eller centraleuropæisk synsvinkel. Det er på ingen måde nogen nem opgave, som forfatteren har stillet sig: Den 'nordiske tone' er en svært håndgribelig og diffus størrelse, der alt efter temperament er blevet opfattet som en reel musikalsk størrelse eller som et rent receptionshistorisk fænomen. Heller ikke den samtidige recep-

tion af Gades værker er nem at håndtere. Som Matter selv konstaterer, så forgrener receptionen sig allerede med Gades 1. symfoni (dvs. omkring 1843) i et tiltagende og uoverskueligt væv af forskellige holdninger (s. 27). Resultatet af forfatterens anstrengelser er blevet 239 sider lang bog, der bestemt er værd at læse. Som landsmand til komponisten er det forfriskende, at læse en fremstilling om Gade, der er helt befriet fra nationale fordomme. Men, som de vil fremgå af det følgende, er bogen dog heller ikke helt uproblematisk.

I de to kapitler *Ein 'ganzer Meister' tritt in Erscheinung* (s. 16-37) og *Der 'Drachentödter'* (s. 38-46) sættes scenen med en detaljeret redegørelse for omstændighederne omkring tilblivelsen af Gades to gennembrudsværker, nemlig ouverturen *Efterklange af Ossian* op. 1 og 1. symfoni op. 5 samt den første begejstrede reception af disse værker i Leipzig. Matter fremhæver i denne forbindelse Schumanns portrætartikel om Gade i *Neue Zeitschrift für Musik* (1844) som en nøgletekst til forståelse af den Gade-receptionen. Schumann har mere eller mindre profetisk formået at slå ned på de tre forhold, der skulle blive helt centrale for receptionen af Gades værker i hele hans levetid (og hans eftertid, for den sags skyld), nemlig begrebsparret nationalitet-universalitet og dets forhold til originalitet. I Schumanns artikel hedder det bl.a.: "Dabei ist nur eines zu wünschen: daß der Künstler in seiner Nationalität nicht etwa untergehe, daß seine 'nordschein-gebährende' Phantasie, wie sie jemand bezeichnete, sich reich und vielgestaltig zeige, daß er auch in andere Sphären der Natur und des Lebens seinen Blick werfen möge. So möchte man allen Künstlern zurufen, erst Originalität zu gewinnen und dann sie wieder abzuwerfen; schlangengleich häute er sich, wenn das alte Kleid zu verschrumpfen anfängt." (s. 34). Matter kommer vidt omkring i sin afsøgning af årsagerne til Gades succes i Leipzig. En af de lidt mere kuriøse – men ikke uinteressante – iagttagelser er den omstændighed, at byens koncerthus, Gewandhaus, netop nogle få måneder før uropførelsen af Gades 1. symfoni var blevet ombygget, således at antallet af tilhørerpladser blev udvidet fra 500 til 1000 – m.a.o. denne ændring i byens musikalske infrastruktur tillod nu en massernes begejstring i en grad, som slet ikke havde været mulig tidligere.

Efter at bogens grundlæggende problemstillinger er ridset op, vender forfatteren blikket bagud og i en meget omfattende ekskurs (*Der Nördlichkeitsdiskurs seit Macpherson und Herder*, s. 47-97), forklares det, hvordan forestillingen om 'det nordiske' i slutningen af det 18. og begyndelsen af det 19. århundrede lidt efter lidt indlejrede sig i det tyske folks kulturelle bevidsthed. Herders oversættelser af nordiske folkeviser, Macphersons

Ossian-digtning, den samtidige malerkunst og rejsebeskrivelser bidrog i forening til en forestilling om 'det nordiske' i den kollektive bevidsthed, og på denne måde var jorden gødet for den entusiastiske modtagelse af Gades nordisk farvede musik.

Med udgangspunkt i denne kulturhistoriske baggrundsoversigt er læseren moden til at se nærmere på hvilke konkrete musikalske virkemidler, Gade tog i anvendelse, for at bibringe tilhøreren en forestilling om 'det nordiske' og i kapitlet *Gade und der 'nordische Charakter': Analyse des Frühwerks* (s. 98-159) analyseres syv orkesterværker, alle komponeret i perioden 1840-1847, nemlig: symfoni nr. 1-3, Ouverturnerne *Efterklange af Ossian* op. 1, *Im Hochland* op. 7, *Ouverture* nr. 3 op. 14 og korværket *Comala* op. 12. Endvidere omtales operafragmentet *Siegfried und Brunhilde* dog uden en analyse af indholdet. Der er tale om traditionelle ikke særligt perspektivrige analyser. Ved bestemmelsen af de nordiske tone fokuserer Matter i høj grad på det såkaldte 'bardekor', altså de monumentale hymniske passager, der er en musikalsk tolkning af bardernes slagsange, som de findes i Macphersons *Ossian*-digtning. Og man må da også medgive forfatteren, at dette stiltræk er meget markant i flere af de analyserede værker, men herudover omfatter begrebet nordisk tone flere elementer (f.eks. tonalitet/harmonik, instrumentation), som ganske vist er sværere at konkretisere, men som fortjener en mere udførlig behandling, end det er tilfældet i denne afhandling.

I et kort kapitel, *Intermezzo: der Schleswig-Holsteinische Krieg 1848-1851* (s. 160-162) redegøres for omstændighederne omkring treårskrigen, hvor Gade vendte tilbage til København efter fem år som succesfuld komponist og dirigent i Leipzig. At Gade på samme tid definitivt orienterede sig mod en ikke-national stil, ser Matter som "vielmehr eine zufällige Koinzidenz denn ein kausales Ereignis" (s. 161). Samtidig mener han at kunne konstatere, at en vis svækkelse i interessen for Gade i Tyskland sætter ind i disse år. Men forfatteren kommer til kort, når det kommer til en mere håndfast konklusion: "Ein fest umrissenes Bild aus den Rezeptionsdokumenten abzuleiten ist freilich ein Ding der Unmöglichkeit, zu weitgefasst sind der zeitliche Raum und das kompositorische Œuvre, zu divergierend sind zunehmend die Standpunkte der Rezensenten. Immerhin belegt die Zahl der Quellen, dass Gade als Komponist kaum an Aktualität egebüßt hatte." (s. 162).

Herefter følger kapitlet *Die Gade-Rezeption von 1848 bis 1890* (s. 163-183), som, udover nogle generelle betragtninger vedrørende den senere Gade-reception, bringer en mere kursorisk gennemgang af Gades senere symfoniske værker og en sporadisk omtale af hans øvrige produktion.

Med den klassicistiske 4. symfoni ser Matter et regulært paradigmeskift i receptionen: I stedet for 'det nordiske' optræder nu det vanskeligt oversættelige begreb 'Lieblichkeit', som det typiske pejlemærke for Gades musik. I denne forbindelse reflekteres over den danske selvforståelse med paralleller til teksten i nationalsangen 'Der er et yndigt Land' og landskabsmalerier af Skovgaard og Lundbye. Således associeres Gades 'internationale stil' i lige så høj grad til noget typisk dansk som til den såkaldt Leipziger-skole. Matter identificerer endnu nogle nordiske træk i de senere værker (f.eks. 6. og 8. symfoni) om end i en stærkt mildnet form.

Kapitlet '*Von Niels Gade spricht man nicht: die historiographische Perspektive*' (s. 184-191) bringer en oversigt over samtidige leksikalske og musikhistoriske fremstillinger af Gade. Det fremgår her tydeligt, hvordan den samtidige Gade-reception udviste et ganske varieret spektrum af vurderinger. Den ene yderlighed finder man hos Wilhelm Langhans, som i sin *Die Geschichte der Musik des 17., 18. und 19. Jahrhunderts* (1887) placerer Gade blandt Mendelssohnepigonerne. Heroverfor står Bachbiografen Philipp Spittas Gade-artikel (1892), der på en aldeles fordomsfri og skarpsindig måde anerkender Gade som selvstændig komponist og grundlægger eller ophavsmand til den nyere skandinaviske musik. At Gade var en kendt skikkelse (som kunne dele vandene) i det europæiske åndsliv i anden halvdel af 1800-tallet fremgår tydeligt af Theodor Fontanes roman *Der Stechlin* (1895-1897), som Matter citerer i kapiteloverskriften. I denne roman optræder en Dr. Niels Wrschowitz, hvis fornavn skyldes, at hans fader havde været en stor Gade-beundrer. Nu ville skæbnen blot, at Niels Wrschowitz med årene udviklede sig til inkarneret Wagner-entusiast og foragtede Gade som indbegrebet af alt trivielt og betydningsløst. I en konversation mellem Wrschowitz og kunsthistorikeren Cujacius fremhæver Cujacius Gades kvaliteter, hvortil Wrschowitz næsten profetisk svarer: "Niels Gade? Von Niels Gade spricht man nicht." Og sådan blev det. I slutningen af 1800-tallet gled Gade gradvist ud af den kollektive bevidsthed i det tyske kulturlandskab.

I et ganske kort kapitel *Der Realismus oder das Problem der Sentimentalität* (s. 192-196) sandsynliggøres det, at drejningen fra romantik mod realisme omkring 1850 kan have medvirket til at svække Gades popularitet. Endelig er det afsluttende kapitel *Gades Kairos: die diskursiven Schnittstellen* (s. 197-216) helliget en sammenfattende analyse af begreberne 'originalitet', 'nationalitet' og 'det nordiske', som Matter ser som de tre gennemgående strenge gennem hele den samtidige Gade-reception.

Der er ingen tvivl om, at Matter har sat sig grundigt ind i litteraturen omkring Gade, og at han har gennemgået et endog meget omfattende

receptionshistorisk kildemateriale. Han redegør på en sober måde for den hidtidige forskning og de meget komplekse problemstillinger, der knytter sig til en afdækning af begrebet 'den nordiske tone' – dens substantielle fremtræden i Gades værker og dens reception i samtiden. Men når det kommer til stykket, bliver bogens konklusioner alligevel ikke helt så vægtige, som læseren stilles i udsigt i de indledende kapitler. Analyserne er ikke specielt dybdeborende eller perspektivrige og især savner man et udblik til Gades senere produktion. Kun gennem en detaljeret sammenligning af Gades 'nordiske' og 'internationale' værker kan deres egenart for alvor blive sat i perspektiv.

Mht. Gades stilistiske udvikling forekommer Matters fremstilling noget ensidig og firkantet: først nordisk, derefter neutral-klassicistisk med få afstikkere til det nordiske. Men beskrivelsen Gades udvikling fortjener en mere nuanceret behandling. Allerede i den 'nordiske' periode finder man værker, som hører til i den 'ikke nordiske' kategori. Som anmelderen ser det, er der snarere tale om to parallelle udviklingsforløb: Det nordiske gjorde sig først og fremmest gældende i de store prestigefyldte orkesterværker (symfoniene, ouverturerne og *Comala*), men parallelt hermed komponerede Gade bl.a. klaverværker og a cappella korværker, som det vil være vanskeligt at identificere med nordiske træk (f.eks. de tre små klaverstykker, som Gade i 1842 udgav under titlen *Frühlingsblumen* og a cappella korværkerne op. 11 og 13, som Gade komponerede under sit ophold i Leipzig).

Hos Matter beskrives receptionen så godt som udelukkende på grundlag af samtidige anmeldelser, brevkorrespondancer og erindringslitteratur og han må mere end en gang indrømme, at det kan være svært at udlede et entydigt billede af Gade på baggrund af dette materiale. Et fyldestgørende billede af den samtidige Gade-reception kan først tegnes, hvis man tillige inddrager f.eks. opførelsesstatistikker og udbredelsen gennem trykte nodeudgaver. Ganske vidst nævner Matter et par gange, at der er et modsætningsforhold mellem opførelsesstatistikker og recensioner, men dette afstedkommer ikke nogen yderligere refleksioner. Alene det faktum at Gades 4. symfoni var den hyppigst opførte symfoni blandt samtidige komponister i Tyskland i perioden 1850-1875, burde have givet anledning til yderligere overvejelser.

Bogen forekommer noget ujævn i sin opbygning. Især er det et misforhold mellem det meget omfangsrige kapitel om baggrunden for begejstringen for det nordiske i den tyske kultur (kapitel IV) og den umiddelbart følgende relativt kortere analytiske behandling af de nordiske værker (kapitel V). Herudover vakler bogen mellem at være

et specialstudie omkring Gades nordiske tone og en mere generel indføring i Gades livsværk (kapitel II-III og V-VII former sig næsten som en kronologisk gennemgang af Gade livsværk). Endelig skal der ikke lægges skjul på, at anmelderen finder bogen måske lige lovlig ordrig. Matter holder meget af at reflektere – nogle refleksioner er mere interessante end andre – og fremstillingen er ikke fri for gentagelser og meget omstændelige formuleringer.

Igennem hele bogen har forfatteren gjort sig umage med at finde elegante og rammende kapiteloverskrifter, som på denne ene eller anden måde refererer til den samtidige reception. I forlængelse heraf vil det være på sin plads at lade komponisten få det sidste ord i denne anmeldelse. Da Gade således på sine ældre dage blev spurgt om, hvorfor han forlod den nordiske stil, skal han angiveligt have svaret: “Der var ikke mere at bringe ud deraf”.

Niels Bo Foltmann

Lotte Thrane, *Vildfugl og verdensborger: tretten fortællinger om Estrid Ott og hendes tid*. 2015, 325 s., illustr. ISBN 978-87-93060-28-9.

Lotte Thranes biografi om Estrid Ott *Vildfugl og verdensborger. Tretten fortællinger om Estrid Ott og hendes tid* (2015) er først og fremmest et levende og velskrevet portræt af en kvinde og forfatter, der har fyldt meget på hylderne på biblioteker og børneværelser, men stort set intet i litteraturhistorier. Dette misforhold retter Lotte Thranes bog op på, og efter endt læsning må man konstatere, at det var på tide.

Bogen kommer læseren smukt i møde. Forsiden prydes af et foto af en storsmilende Estrid Ott bærende en kæmpealbatros i strakt arm på et møde i den norske fraktion af Eventyrernes Klub. Omslaget giver hermed indtryk af, at hovedpersonen er en både usædvanlig og markant karakter. Samtidig er bogen yderst rigt illustreret med fotodokumentation fra Estrid Otts liv og med gengivelser af en lang række forsider til hendes bøger. Dertil kommer illustrationer, der trækker kulturhistoriske linjer og bidrager til indtrykket af, at der ikke alene er tale om et forfatterportræt, men i høj grad også om et tidsbillede.

Bogens smukke udformning – og langt hen ad vejen også bogens tone og indhold – afspejler, at forfatteren har villet skrive en biografi for den alment interesserede læser, måske særligt dem, der som Lotte Thrane selv, har læst og glædet sig over Estrid Otts bøger. Som sådan er

bogen meget vellykket. Man får i løbet af bogens 13 kapitler et overblik over forfatterens liv og et bredt indblik i forfatterskabet med analytiske nedslag i centrale værker blandt de 87 titler, Estrid Ott udgav. Langt størstedelen af disse var børnebøger, men også fiktion og reportagebøger for voksne står på titellisten.

Det er rigtigt set af Lotte Thrane og forlaget, at Estrid Otts liv er en biografi værdig. I kortform gør det selv en moderne læser imponeret og lidt forpustet. Tidligt i bogen opridses fakta: Estrid Ott blev født i år 1900 som datter af Johannes Hansen Ott, der fra 1905 var direktør på *Politiken*. Moderen var forfatteren Olga Ott, og Estrid og hendes søskende fik en efter den tids normer moderne børneopdragelse. Faderen døde allerede i 1904, og tabet af faderskikkelsen får ifølge Thrane afgørende betydning for Estrid Ott. Hun bliver student, derefter journalistelev i Varde, men bliver hurtigt headhunted til *Berlingske Tidende*, som sender hende på en reportagerejse jorden rundt. Estrid Ott var engageret i spejderbevægelsen, der også delvist finansierede rejsen. Undervejs skrev hun ikke kun reportager, men også på en roman og et skuespil, hun holdt foredrag undervejs og mødte sin kommende mand, landbrugs-kandidaten John Knox Seith fra Kalundborg. Da hun var i starten af tyverne havde hun således udgivet en række bøger, arbejdet som professionel journalist, rejst jorden rundt og var blevet gift! Havde dette været plottet i en pigebog, ville man have anset det for at være usandsynligt.

Ægteparret emigrerer til USA, og Ott føder fire børn mellem 1924 og 1931 samtidig med at hun producerer ikke mindre end 16 bøger: pigebøger, ungdomsbøger, to voksenromaner og en selvbiografisk fortælling. Herefter går turen et år til Grønland og dernæst tilbage til Danmark, hvor familien Ott forsøger at leve af at drive landbrug. Estrid Ott tager på reportagerejse til Finland under Vinterkrigen, hvorefter udbruddet af Anden Verdenskrig sætter en midlertidig stopper for rejseaktiviteten. I 1948 bliver parret skilt, og Ott fortsætter et produktivt og rejsende liv med tilbagevendende rejser, særligt til Mallorca. I de sidste leveår formørkedes hendes sind, og hun døde i 1967 under en indlæggelse på Skt. Hans.

Trods alvorlige livsbegivenheder, som tidligt tab af faderen, en vanskelig og dominerende mor, fødselsdepression, skilsmisse og psykisk sygdom, er det på ingen måde et tragisk portræt, Lotte Thrane sætter i scene. Tværtimod er det tydeligt, at hun ønsker at fremhæve Estrid Ott som en yderst moderne, modig, nysgerrig og handlekraftig kvinde, der på forbilledlig vis gjorde op med samtidens begrænsende kvinderoller. Det forekommer som et rigtigt valg, og man kan ikke andet end at blive

imponeret over, hvad Estrid Ott fik udrettet. Selv for unge kvinder i dag, fremstår hun som en rollemodel i sit udsyn og sin selvstændighed. Ikke desto mindre kan man heller ikke lade være med at undre sig over, at skyggesiderne eller konflikterne fylder så relativt lidt. Om skilsmissem fra manden får man f.eks. først til sidst i en parentes (s. 239) at vide, at skilsmissem blev hemmeligholdt for børnene. At ægteskabet var problematisk fremgår dog ret tydeligt mellem linjerne. At moderskab heller ikke var let for Estrid Ott fremgår mere eksplicit, men børnenes syn på deres mor omtales ikke. Måske savnes der kilder, men det virker usandsynlig i lyset af de "tusindvis af breve og lastbiler fulde af andet materiale" (s. 323), som familien har givet Lotte Thrane adgang til. Man får indtrykket af, at hun i disse sammenhænge, i lighed med Estrid Ott, ikke ønsker at rokke for meget ved billedet af den livlige globetrotter.

Lotte Thrane lægger i sin indledning og i bogen som helhed vægt på, at hun har søgt den "narrative sandhed", en fortolkning af det sammenvævede liv og forfatterskab, som andre kan fortolke på anden vis (s. 255). Ikke desto mindre fremstår Lotte Thrane som en meget engageret og eksplicit tilstedeværende fortæller. Det skaber en levende stil og bidrager til, at bogen meget langt henad vejen læses med lyst: Som en fortælling med fuld fart ud over stepperne med Lotte Thrane som en lige så livlig fører, som Estrid Ott tilsyneladende har været for sine læsere. Af og til synes jeg dog, at Lotte Thane bliver lidt for insisterende, og at ønsket om at lade tolkninger være op til læseren træder i baggrunden. Det gælder f.eks. når hun talrige gange fremhæver ord med majuskler, f.eks. "MOR" (s. 202), eller bruger vendinger som: "– og jeg gentager! –" (s. 193). Her kommer læseren til at føle sig som en skolepige over for den lærer, der antager at eleven er lidt fattesvag.

Som alment interesseret læser af *Vildfugl og verdensborger* har jeg følt mig underholdt og oplyst både ved at få belyst et overset forfatterskab, få et interessant tidsbillede og sidde med en smuk bog i hånden, som det er en fornøjelse alene at bladere i. Nogle elementer af bogen peger imidlertid mere i retning af at være et bidrag til den akademiske forskning, særligt det sidste kapitel "Epilog med konklusioner" og de teoretiske henvisninger og diskussioner, der løbende er i bogens fodnoter. Som børnelitteraturforsker læser jeg disse elementer af biografien mere kritisk.

Biografien tolker i høj grad Estrid Otts liv som udtryk for en stærk faderbinding og et uforløst forhold til moderen. I det lys kan det ikke undre, at der løbende er henvisninger til psykoanalytiske tænkere som Sigmund Freud, Wilhelm Reich og særligt til den tyske feminist Ulrike Prokop, hvis værk *Weiblicher Lebenszusammenhang. Von der Beschränktheit*

der Strategien und der Unangemessenheit der Wünsche udkom i 1976. Herfra henter Lotte Thrane begrebet “de kvindelige produktivkræfter”, der ifølge Thrane dækker over “alt det, der hører under produktionen af menneskelige relationer – dvs. omsorg, pleje, indlevelsesevne og forståelse-uden-ord – færdigheder, der især udvikles i det grænseløse og sprogløse forhold mellem mor og spædbarn, disse færdigheder, der ikke producerer merværdi og derfor ikke værdisættes i markedsøkonomien [...]” (s. 148). Hos Prokop knyttes begrebet altså til en ideologikritisk markering af, at denne form for produktion ikke værdisættes i det kapitalistiske samfund. Lotte Thrane mener at kunne se denne problemstilling i bøgerne om Sally “26 år før de bliver sat på begreb” (s. 164). I min optik forekommer valget af kombinationen af psykoanalyse, ideologikritik og feminisme som et valg, der primært peger i retning af 1970ernes universitære kanon. Et alternativ, eller et rimeligt supplement, kunne have været i højere grad at inddrage nyere svensk, feministisk forskning i pigebøger og børnelitteraturens pige karakterer. Jeg tænker her særligt på antologien *Flicktion. Perspektiv på flickan i fiktionen* (Universus Academic Press, 2013). Heri finder man en række analyser også af de subversive og progressive elementer f.eks. i Lucy Montgomerys serie om *Anne of Green-gables* (1908-1939, dansk oversættelse *Anne fra Grønnebakken*). Dialog med sådanne analyser, kunne have sat Lotte Thranes analyse af pigebilledet hos Estrid Ott i et mere aktuelt teoretisk perspektiv. I diskussionen af Estrid Otts vanskeligheder med at forbinde moder- og forfatterrollen kunne Susanne V. Knudsens doktorafhandling *Imellem – skidt og skrift: debatterende og skrivende kvinder i midten af det 20. århundrede* (1989) også have været inddraget som diskussionspartner. Endelig kunne den relativt omfattende forskning i forbindelsen mellem barndomsopfattelser, barndomshistorie og børnelitteratur med fordel have været inddraget. Lotte Thrane skriver f.eks., at Estrid Otts mor “ikke lod sine børn være børn” (s. 96), men aktuell børnelitteraturforskning vil pointere, at det at være barn ikke er en historisk uforanderlig kategori, hvilket Estrid Otts bøger og Lotte Thranes analyser da også meget tydeligt viser.

En sidste kritisk overvejelse gælder bogens karakter af rehabiliteringsprojekt. Der er ingen tvivl om, at Estrid Ott og hendes forfatterskab fortjener opmærksomhed i kraft af den omfattende produktion, den yderst positive reception i samtiden og forfatterskabets internationale udbredelse. Mindre overbevist er jeg om, at forfatterskabet bør have klassikerstatus og i dag kan læses i sin egen ret. Lotte Thrane er ikke ukritisk men fremhæver især serierne om elefanten Bimbis rejser og serien om den spanske dreng Chico som værker med klassikerpotentiale. Et

sidelangt citat fra *Bimbi på Bondegården* (1938) om roproduktion taler imidlertid ikke teksternes sag (s. 126). Kombinationen af vidnesbyrd og litteraturhistorieskrivning svækker efter min mening argumentet, når det f.eks. hedder: "Vi i efterkrigstidsgenerationerne modtog bøgernes didaktisk-praktiske budskaber som en udstrakt hånd og et klap på skulderen fra en, godt nok atypisk, men bestemt solidarisk voksen kønsfælle [...]" (s. 274-275). En lille testlæsning i *Bimbis store jorðomrejsje*, der blev forsøgt genudgivet i 1998, overbeviser mig heller ikke om værkets levedygtighed som læsning for børn i dag.

Man kan mene, at det er uretfærdigt, at komme med sådanne akademiske indvendinger, når forfatteren meget eksplicit angiver, at hun har søgt en "narrativ sandhed" og vægtet fortællingen højt. Men når det argument, der fremføres, søges bestyrket gennem teori og forskning, må fortællingen også vurderes som et udsagn inden for de fagfelter, hun referer til. På en måde kommer biografien således til at fremstå som lige så sammensat som sin hovedperson.

Indsigelserne skygger imidlertid ikke for, at bogen er vigtig og i høj grad læseværdig. Den ønsker at skabe lyst til diskussion af Estrid Otts forfatterskab, og det lykkes til fulde. Estrid Ott er bragt tilbage på landkortet, og det gør én opmærksom på, at andre af samtidens kvindelige forfattere og illustratører kunne fortjene en lignende opmærksomhed. Jeg tror, de mange studerende, der både interesserer sig børnelitteratur- og kønsforskning vil finde stor inspiration i bogen – måske også til analyser i queer- og postkolonialt perspektiv, og den vil være nyttig for skandinaviske børnelitteraturforskere. Som lystlæsning er den en gave til de mange oprindelige Estrid Ott-læsere.

Nina Christensen